

● LITTERATUR UTAN JÄMSTÄLLDHET

Kvinnor läser romaner om familjeliv och kärlek. Män läser facklitteratur eller ingenting alls. I världens mest jämställda land är litteraturen fortfarande kvar på 1800-talet. Julia Svensson kollar upp varför.

Bokstavsbrudarna

MALMÖ

● När Emma Bovary inte stod ut med den grå verkligheten flydde hon in i kärleksromanernas rosa skimmer. När hon lyfte blicken pallade hon inte sitt trista äktenskap utan tog sitt liv. Gustave Flauberts budskap i den berömda romanen "Madame Bovary" (1857) var alltså: Läser du romaner ska du dö.

Han kunde inte haft mer fel. Trots det utbredda romanföraktet – till exempel sågs prinsessan Dianas val av lektyr som ett omen för hennes framtida olycka i äktenskap – har kvinnor fortsatt älska kärleks- och relationsberättelser. På 1800-talet fick genren sitt genombrott, i bokform. På 1900-talet trycktes historierna i populära veckotidningar som Året Runt och på 1970-talet tog tv-såpoperan över marknaden. Men nu är boken här igen.

Enligt Statistiska centralbyrån läser kvinnor mer och mer böcker, medan män läser allt mindre. På Malmö stadsbibliotek är det sedan tio år tillbaka 62 procent kvinnor som står för lånen och under 2008 lånade kvinnorna nästan tre gånger så mycket skönlitteratur som männen, som mest ville läsa fakta- och historieböcker.

Bland låg- och mellanstadieborna har biblioteket gjort en särskild fackbokssatsning för att få pojkarna att läsa.

Hos internetbokhandeln Bokus.se och Hamrelius bokhandel i Malmö ser det nästan likadant ut. 70 procent av kunderna är kvinnor.

– Kvinnor köper stora travar av pocketböcker. Och mycket presenter, säger Lars Sandell på Hamrelius. Män köper böcker till sig själva. Men bland ljudböckerna är det jämnare könsfördelning. Ibland hör jag män stå och prata om att de inte hinner läsa. Det hör jag aldrig kvinnor säga.

Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet, skrev 1989 doktorsavhandlingen "En annan historia", som handlar om kvinnors läsning. Enligt henne läser kvinnor helst litteratur av kvinnor men också av män. Män väljer nästan enbart litteratur av män.

– Man är mest intresserad av att utforska sin egen värld, säger Lisbeth Larsson. Man kan i viss mån förstå samhället efter vad man läser och det är ett nedslående faktum att det bara är kvinnor som sysslar med relationer.

Torbjörn Forslid är docent i litte-

raturvetenskap vid Malmö högskola, och har forskat om manlighet i litteraturen:

– Klichéerna stämmer ofta. Generellt läser kvinnor mest. Män läser mindre och lite enklare böcker, som action- och spänningslitteratur. Men det stämmer naturligtvis inte alltid på enskilda individer.

Könsskillnaden bekräftas också på tidningarnas kulturredaktioner, när recensenterna lämnar in sina önskelistor.

– Rent generell kan jag se att män önskar män och att kvinnor önskar kvinnor och män, säger Maria Schottenius, kulturchef på Dagens Nyheter.

Samma sak är det på Sydsvenskan, där litteraturredaktören Per Svensson sällan ser att män och kvinnor vill recensera samma bok.

Sättet att läsa skiljer sig också, menar Lisbeth Larsson. Kvinnors läsning är ofta den glupande sorten, de söker sig till den så kallade *pageturnern*. Medan män läser på ett intellektuellt distanserat sätt, en analyserande läsning som traditionellt värderas högre.

På Piratförlaget, som ger ut skönlitteratur, är man medveten om könsskillnaderna.

– Vilken som är den möjliga läsekretsen för ett manus är en viktig aspekt, säger förlagets vd Ann-Marie Skarp. Det är ett känt faktum att kvinnor är den stora läsegruppen. Och kvinnor är slukarläsare på ett annat sätt än män. Kvinnor läser deckare, litterära berättelser, relationsromaner, lyrik – allt! En bok med en tydlig kvinnlig målgrupp väljer vi snarare att annonsera om i tidningar som Amelia och Damernas Värld.

På Forum förlag är böcker av kvinnor i majoritet. Det är ingen slump.

– Det är bevisat att kvinnor köper mest böcker, säger Annelie Eldh, som är informationsansvarig. Som fortsättning är det naturligt att man tjänar mer på litteratur som riktar sig till kvinnor. Vi har kommit fram till att det är mest kvinnor som läser och köper böcker om till exempel coaching. De riktar sig till kvinnor och det har alltid varit så att kvinnor har intresserat sig för det mjukare i livet.

På Åhléns City i Malmö är det damigt kring bokreaborden. Vilket kanske inte är så konstigt. Uppskattningsvis är tre fjärdedelar av böckerna skrivna av kvinnor. Minette Walters och Belinda Olsson varvas med Doris Lessing

TVÅ RÖSTER

Klimat "Vi har den litteratur vi förtjänar."

LISBETH LARSSON, PROFESSOR I LITTERATUR- VETENSKAP VID GÖTEBORGS UNIVERSITET.

Recensenter "Rent generell kan jag se att män önskar män och att kvinnor önskar kvinnor och män."

MARIA SCHOTTENIUS, KULTURCHEF PÅ DAGENS NYHETER.

62

Så många procent av kunderna som lånar böcker på Malmö stadsbibliotek är kvinnor.

TYCK TILL

● Finns det kvinnliga böcker? Vad är i så fall en kvinnlig bok? Diskutera på Sydsvenskan.se.

och Linn Ullmann. Man kan fråga sig om det så kvinnonischade sortimentet också gör att män läser allt mindre?

Torbjörn Forslids svar är krasst. Att förlagen inte har som uppgift att stödja läsarsvaga grupper, det är sådant staten ska syssla med.

– Man pratar om läsning i procent, och det handlar om böcker, säger han. Män kanske tar del av berättelser på ett annat sätt, genom filmer och internet. Ljudboken är en annan sak. Män som normalt inte läser köper ljudböcker, som långtradarchaufförer. Och man märker att de läser alla möjliga sorters böcker, eftersom det inte finns så många ljudböcker att välja mellan.

Lisbeth Larsson beskrev i sin avhandling det dubbla kretsloppet; att män läser litteratur som ses som hög och kvinnor läser litteratur som ses som låg. Men det som hänt under postmodernismen är att det nu bara finns ett kretslopp.

– I bokhandeln ligger chicklitt på samma bord som Sylvia Plath. Man måste orientera sig på ett nytt sätt. Tidigare skedde det på kultursidorna men de har inte möjlighet att bevaka allt. Det som kvinnor läser recenseras fortfarande inte. Men nu diskuteras det i bloggvärlden.

På Åhléns är det mesta på bokbordet rosa och färgglatt. Som om skyltningen ska signalera godisdisk. Och faktum är att litteratur på bokbloggarna ofta beskrivs med samma termer som att äta choklad eller äka på spa. Att läsa är njutning, något man unnar sig.

Johanna K skriver på bloggen Bokhora: "... att unna mig ett eget läskollo under en kväll eller helgdag; dra ur telefonjacket, äta take away, stänga av mobilen, ta ett fotbad, skicka iväg sambon".

Lillasyrrenkarlsson skriver: "Ikväll hade jag tänkt att bara ha en lugn och skön kväll. Hade tänkt att börja med ett varmt skumbad och få tillfället att läsa i min roman, 'Bitter Fittan'. Sedan blir det nog att gosa ner sig i soffan och titta film."

White trash beautiful skriver: "... ta stunder då du kopplar bort hela graviditeten. Försjunk i en bra roman, skratta med dina vänner eller kolla på en komedi."

Kvinnors läsning har egentligen inte förändrats i grunden sedan 1800-talet, menar Lisbeth Larsson. Kvin-

nor blir uppgiggade av romanläsning, glömmen den tråkiga världen ett tag och får sin livshållning förstärkt.

– Precis som på 1800-talet läser kvinnor romaner om familjeliv och kärlek. Historierna i dagens kvinnolitteratur är i grunden likadana. Kvinnan ska visserligen arbeta men huvudsaken är fortfarande kärlek och familj.

Hur kan Åhléns bokbord vara kvar i Madame Bovarys tid när samhället utanför satsar på jämställdhet?

– Det är den stora gåtan. Det visar att vi lever kvar i våra gamla berättelser om kön, trots att kvinnors villkor förändrats enormt under moderniteten. Rent praktiskt är kvinnor och män jämställda och vi är alla först och främst lönearbetare. Men de materiella omständigheterna förändrar sig snabbare än vår föreställningsvärld. Där är det fortfarande mannen som lönearbetar och kvinnan som kärleksarbetar. Kvinnor behöver läsa om den problematiken.

– "Sex and the City" är ett bra exempel på detta: kvinnorna i serien har två protokoll. Dels det materiella livet, där alla är utbytbara. Dels att de vill hitta den rätte. Det är klart att detta orsakar problem.

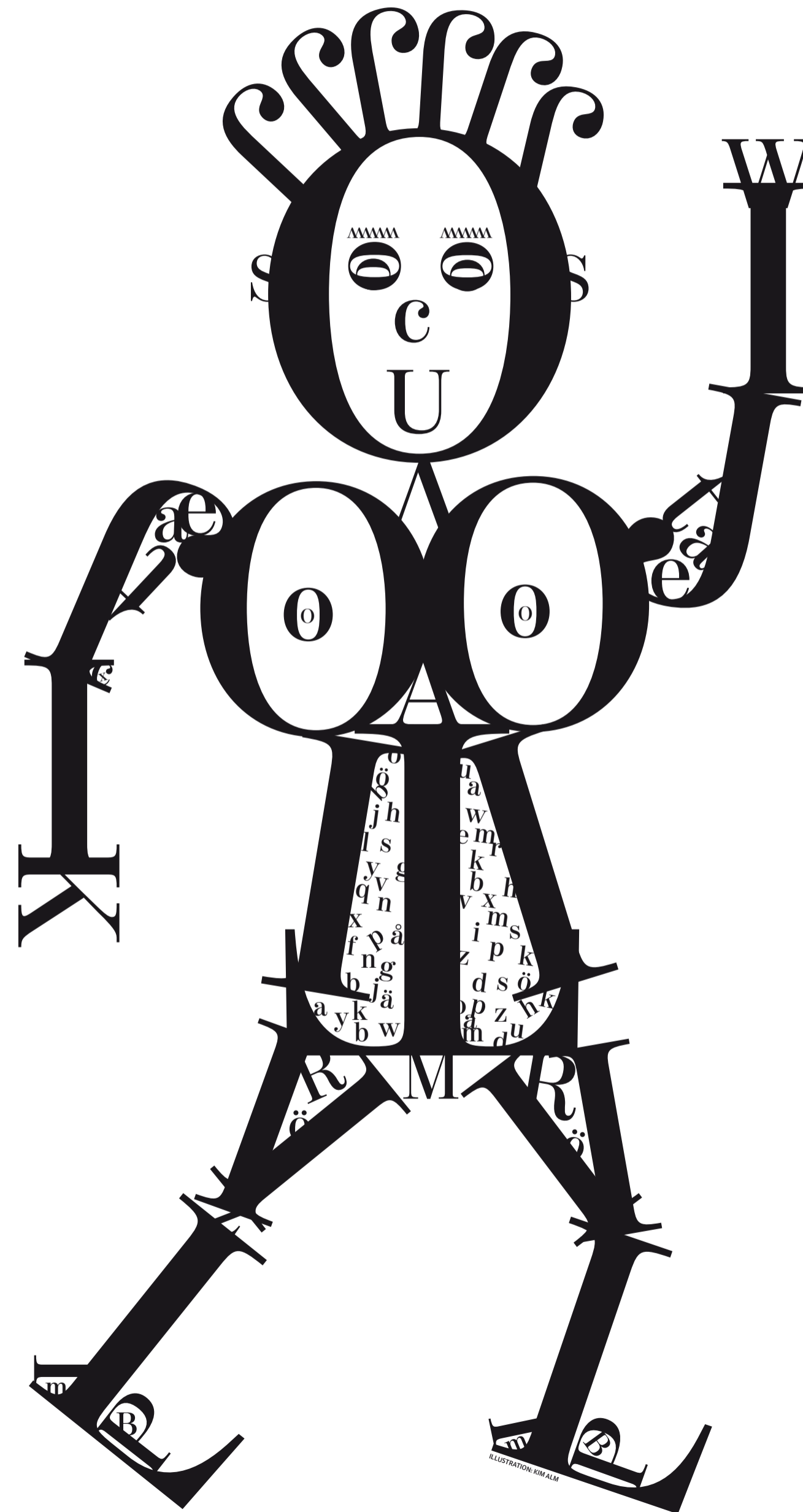
– Man behöver få bekräftelse på sitt förhållningssätt. Kvinnor lever i en cynisk värld. Vi har jobb och karriär och egentligen är det slöseri med tid att ägna sig åt män och barn.

Förstärker inte litteraturen könsskillnaderna i stället?

– Vi har den litteratur vi förtjänar. Jag tror inte att det är läsarna som upprätthåller den bristande jämställdheten. Det är andra saker – som har med makt, pengar och politik att göra. Det är fortfarande så att man i högre grad uppmuntrar pojkar till ett aktivt liv. Flickornas intressen blir snabbt flickrumskultur och att prova kläder i affärerna. Det finns en bristande respekt för det kvinnor gör. Ska det ske förändringar ska flickor göra det pojkar gör – och inte tvärtom.

– Hur mycket vi än hyllar jämställdhet idag; om man skulle göra en klassanalys av dagens samhälle skulle man se att underklassen består av kvinnor, i synnerhet invandrarkvinnor. Minst makt, minst pengar, mest hemarbete.

TEXT: JULIA SVENSSON
kultur@sydsvenskan.se

FÖRFATTAR-KARAKTÄRER

Tjejiga författare

- Denise Rudberg
- Doris Lessing
- Sylvia Plath
- Jane Austen
- Christine Falkenland
- Marian Keyes
- Marianne Fredriksson
- Selma Lagerlöf

Grabbiga författare

- Jens Lapidus
- Klas Östergren
- Ernst Brunner
- Carl-Johan Vallgren
- Jan Guillou
- Nick Hornby
- Antony Beevor
- Verner von Heidenstam

Crossover

- Björn Ranelid
- Kerstin Ekman
- Peter Kihlgård
- Henning Mankell
- Per Olov Enquist
- Stieg Larsson
- Katarina Frostenson
- August Strindberg